

KENTSEL İZLER

MEKÂNIN ÜRETİMİ, KORUNMASI VE DÖNÜŞÜMÜ

Editör

Prof. Dr. Fatma Zehra ÇAKICI

KENTSEL İZLER

MEKÂNIN ÜRETİMİ, KORUNMASI VE DÖNÜŞÜMÜ

Editör

Prof. Dr. Fatma Zehra ÇAKICI

Yazarlar

Aykut RÜZGAR – Beyza DURMAZ – Demet ÖNDER – Doğan DURSUN

Ebru GÜNER VURGUNER – Esra KÖKSALDI – Fatma Zehra ÇAKICI

Gonca ÖZTÜRK – Gülşah ÇELİK BAŞOK – Merve YAVAŞ – Metin DEMİR

Mutlu UYGUN – Serkan MERTYÜREK

E-ISBN: 978-625-382-312-2

DOI: 10.54637/vizetek.9786253823122

Copyright © Vizetek

Bu kitabın basım, yayım ve satış hakları Vizetek Yayıncılık Sanayi ve Ticaret Limited Şirketine aittir. Vizetek Yayıncılık'ın izni alınmadan kitabın tümü ya da bölümleri, kapak tasarımı, elektronik, mekanik, fotokopi, manyetik, kayıt ya da başka yöntemlerle çoğaltılamaz, basılamaz, dağıtılamaz.

Bu kitap, elektronik (e-kitap) formatlarında yayımlanmaktadır.

Kitap içeriğinin tüm sorumluluğu yazar(lar)ına aittir.

Yayın Tasarımcısı / Koordinatörü: Gizem EROĞLU

Kapak Tasarımı ve Mizanpaj: Ahmet TUNÇDEMİR

Baskı: Ankara | Haziran, 2026

Materyal Türü: Elektronik Kitap (Çevrim içi / Web tabanlı)

Elektronik Yayın Formatı: PDF

Elektronik Yayın Tipi: Adobe Ebook Reader

Seyranbağları Mah. İncesu Cad. 10/2 Çankaya/ANKARA

Tel.: (0312) 482 00 11

Web: www.vizetek.com.tr

E-mail: vizetekiayincilik@gmail.com

Yayıncı Sertifika No: 41575

ÖN SÖZ

Kentler, yalnızca yapıların, yolların ve açık alanların bir araya gelmesiyle oluşan fiziksel çevreler değildir. Her kent, geçmişten günümüze taşınan toplumsal deneyimlerin, kültürel değerlerin, ekonomik ilişkilerin ve kolektif belleğin mekânda somutlaşmış hâlidir. Bu nedenle mimari mekân tasarımı, yalnızca estetik ve işlevsel kaygılarla şekillenen bir üretim süreci değil; aynı zamanda toplumsal yaşamı yönlendiren, kültürel sürekliliği sağlayan ve geleceğe ilişkin tahayyülleri biçimlendiren önemli bir araçtır.

Günümüz kentleri, hızlı nüfus artışı, küreselleşme, teknolojik dönüşümler, iklim değişikliği ve değişen yaşam pratikleri gibi çok boyutlu dinamiklerin etkisi altında sürekli yeniden üretilmektedir. Bu süreçte mimarlık ve kentsel tasarım disiplinleri, bir yandan geçmişin izlerini koruma sorumluluğunu taşıırken diğer yandan değişen ihtiyaçlara cevap verebilecek yeni mekânsal çözümler geliştirmek durumundadır. Dolayısıyla çağdaş kentlerin anlaşılması, ancak mekânın üretimi, korunması ve dönüşümü arasındaki karmaşık ilişkilerin birlikte ele alınmasıyla mümkün olabilmektedir.

“Kentsel İzler: Mekânın Üretimi, Korunması ve Dönüşümü” başlıklı bu kitap, söz konusu ilişkileri farklı ölçeklerde ve farklı kuramsal yaklaşımlar çerçevesinde inceleyen çalışmaların bir araya gelmesiyle oluşmuştur. Kitapta yer alan bölümler, mekânın yalnızca fiziksel bir olgu olmadığını; toplumsal etkileşimlerin, kültürel belleğin, tarihsel süreçlerin ve planlama kararlarının şekillendirdiği çok katmanlı bir yapı olduğunu ortaya koymaktadır.

Kitabın ilk bölümlerinden biri olan **“Vatandaş Kent Üçüncü Mekân Deneyimlerinin Gömülü Teori Yaklaşımıyla Keşfedilmesi”** çalışması, kafe, park, alışveriş merkezi ve benzeri gündelik yaşam mekânlarının kent sakinleri açısından taşıdığı anlamları inceleyerek mimari mekânın sosyal boyutuna dikkat çekmektedir. Çalışma, kullanıcı deneyimlerinin mekânsal tasarım kararlarından bağımsız düşünülmemeyeceğini ve başarılı kent mekânlarının yalnızca fiziksel değil aynı zamanda sosyal konfor, aidiyet ve etkileşim üreten ortamlar olması gerektiğini göstermektedir.

Kentlerin tarihsel sürekliliğini ve mekânsal belleğini anlamaya yönelik önemli katkılardan biri ise **“Savaş Sonrası Koruma ve Yeniden İnşa: Berlin’deki Neues Museum Örneği”** başlıklı çalışmadır. Bu bölüm, koruma ve yeniden inşa süreçlerinin yalnızca fiziksel restorasyon faaliyetleri

olmadığını; aynı zamanda geçmişin izlerini görünür kılan kültürel ve toplumsal bir hafıza pratiği olduğunu ortaya koymaktadır. Tarihsel katmanların korunması ile çağdaş müdahalelerin dengeli birlikteliği, günümüz mimarlık ortamında giderek daha fazla önem kazanan koruma yaklaşımlarına değerli bir örnek sunmaktadır.

“Boş Zaman Yoluyla Modern Yurttaşın İnşası: Erken Cumhuriyet Dönemi Ankara’sında Toplumsal Dönüşümün Mekânsal Stratejileri” başlıklı çalışma ise mekânın toplumsal dönüşüm süreçlerindeki rolünü tarihsel bir perspektiften değerlendirmektedir. Erken Cumhuriyet döneminde oluşturulan rekreasyon alanları ve kamusal mekânlar, mimari ve kentsel tasarımın yalnızca fiziksel çevre üretmediğini; aynı zamanda yeni yaşam biçimleri, toplumsal ilişkiler ve modern yurttaşlık anlayışları oluşturduğunu göstermektedir. Bu yönüyle çalışma, mekân tasarımının ideolojik ve kültürel boyutlarına ışık tutmaktadır.

Kitapta yer alan ***“Lefebvre’nin Mekânın Üretimi Kuramı Bağlamında 1980 Sonrası Erzurum’da Konutun Mekânsal ve Toplumsal Yeniden Üretimi”*** başlıklı bölüm konutun yalnızca barınma işlevi gören bir yapı türü olmadığını; ekonomik, kültürel ve toplumsal ilişkilerin üretildiği temel mekânsal birimlerden biri olduğunu vurgulamaktadır. Özellikle kentlerin büyüme süreçlerinde konut alanlarının geçirdiği dönüşüm, mekânın sürekli yeniden üretildiğini ve toplumsal yapıyla karşılıklı etkileşim içerisinde şekillendiğini ortaya koymaktadır.

“Tarihi Kentsel Peyzajlarda Kamusal Mekân Kimliği” başlıklı bölüm ise kentlerin özgün karakterinin korunması açısından önemli bir perspektif ortaya koymaktadır. Meydanlar, parklar ve diğer kamusal açık alanlar, yalnızca fiziksel boşluklar değil; kent hafızasının, kültürel sürekliliğin ve toplumsal etkileşimin taşıyıcılarıdır. Günümüzde artan kentleşme baskıları karşısında bu alanların korunması, kent kimliğinin sürdürülebilirliği açısından kritik bir önem taşımaktadır.

Kent yaşamının sürdürülebilirliği açısından kritik öneme sahip olan açık ve yeşil alanlar ise ***“Ardahan Kenti Mevcut ve Öngörülen Yeşil Alanların Yeterliliğinin Coğrafi Bilgi Sistemleri Kullanılarak İncelenmesi”*** çalışmasında ele alınmaktadır. Bu bölüm, kentsel tasarım ve planlama süreçlerinde yeşil alanların yalnızca niceliksel değil, erişilebilirlik ve mekânsal dağılım açısından da değerlendirilmesi gerektiğini göstermektedir.

Günümüzde sağlıklı, yaşanabilir ve dirençli kentlerin oluşturulmasında yeşil altyapının rolü giderek artarken, bu çalışma veri temelli planlama yaklaşımlarının önemini ortaya koymaktadır.

Kitapta yer alan **“Erzurum’da Planlama Yaklaşımlarının Dönüşümü: Lambert Planından Zeki Yapar Planına Mekânsal Kurgu ve Nüfus Varsayımlarının Değişimi”** başlıklı çalışma ise, Erzurum kentinin planlama tarihini Lambert Planından Zeki Yapar Planına uzanan süreç üzerinden ele alarak planlama yaklaşımlarındaki dönüşümü incelemektedir. Çalışma, planlama belgelerini kendi tarihsel bağlamları içerisinde değerlendirerek, kent formunun oluşumunda planlama kararlarının uzun dönemli etkilerine dikkat çekmekte ve Erzurum’un mekânsal gelişim sürecine ilişkin önemli bir tarihsel okuma sunmaktadır.

Bu kitapta bir araya gelen akademik çalışmalar, farklı ölçeklerdeki mekânsal sorunları ve çözüm arayışlarını ele almakla birlikte ortak bir noktada buluşmaktadır: Mekân, durağan bir olgu değil, sürekli üretilen, yeniden yorumlanan ve dönüştürülen dinamik bir süreçtir. Kentlerin kimliği de tam olarak bu süreç içerisinde oluşmakta; geçmişin izleri, günümüzün ihtiyaçları ve geleceğin beklentileri aynı mekânsal zeminde buluşmaktadır.

Bu bağlamda kitabın; mimarlık, şehir ve bölge planlama, peyzaj mimarlığı, sosyoloji, tarih ve kültürel miras alanlarında çalışan araştırmacılar için olduğu kadar, kent yöneticileri, tasarımcılar ve karar vericiler için de yararlı bir başvuru kaynağı olacağına inanıyoruz. Kentleri anlamaya yönelik disiplinlerarası tartışmalara katkı sunmasını ve yeni araştırmalara ilham vermesini temenni ediyoruz.

Bu eserin ortaya çıkmasına katkı sağlayan tüm yazarlara ve yayın sürecinde emeği geçen herkese teşekkür eder; kitabın okuyucular için verimli ve ufuk açıcı bir kaynak olmasını dileriz.

Editör
Prof. Dr. Fatma Zehra Çakıcı
Atatürk Üniversitesi
Erzurum, 2026 Haziran

İÇİNDEKİLER

1. BÖLÜM

Vatandaş Kent Üçüncü Mekân

Deneyimlerinin Gömülü Teori Yaklaşımıyla Keşfedilmesi 1

Mutlu UYGUN

Ebru GÜNER VURGANER

2. BÖLÜM

Savaş Sonrası Koruma ve Yeniden İnşa: Berlin'deki Neues Museum Örneği 32

Beyza DURMAZ

Gülşah ÇELİK BAŞOK

3. BÖLÜM

Boş Zaman Yoluyla Modern Yurttaşın İnşası: Erken Cumhuriyet Dönemi

Ankara'sında Toplumsal Dönüşümün Mekânsal Stratejileri (1923–1950) 49

Demet ÖNDER

Serkan MERTYÜREK

Gülşah ÇELİK BAŞOK

4. BÖLÜM

Lefebvre'nin Mekânın Üretimi Kuramı Bağlamında 1980 Sonrası

Erzurum'da Konutun Mekânsal ve Toplumsal Yeniden Üretimi 70

Gonca ÖZTÜRK

Fatma ZEHRA ÇAKICI

5. BÖLÜM

Tarihi Kentsel Peyzajlarda Kamusal Mekân Kimliği 105

Esra KÖKSALDI

6. BÖLÜM

Ardahan Kenti Mevcut ve Öngörülen Yeşil Alanların
Yeterliliğinin Coğrafi Bilgi Sistemleri (CBS) Kullanılarak İncelenmesi 128

Aykut RÜZGAR

Metin DEMİR

7. BÖLÜM

Erzurum’da Planlama Yaklaşımlarının Dönüşümü: Lambert Planından
Zeki Yapar Planına Mekânsal Kurgu ve Nüfus Varsayımlarının Değişimi 150

Doğan DURSUN

Merve YAVAŞ